

Heemkunde Boxtel

Boxtel Kroniek

Heemkunde Boxtel

*Mijn W. van Gennip legt den
eersten steen der kapel
in h. liefdehuis te Boxtel
29 Juni 1906.*

*Jaarvergadering 13 maart
Lezing 17 april*

maart 2025

VOORWOORD

Door Henk van Beers, voorzitter Heemkunde Boxtel

Om de koude en natte januarimaand in Nederland even te ontvluchten bezochten wij Caïro, een metropool van bijna 25 miljoen inwoners en de huidige hoofdstad van Egypte. Al vroeg in de ochtend melden wij ons bij het Egyptisch Museum, dat sinds 1902 is gevestigd in een magnifiek gebouw ontworpen door de Franse architect Dourgnon. Dit museum is een regelrechte must voor iedereen die ook maar enigszins geïnteresseerd is in de geschiedenis en cultuur van het oude Egypte. Bovendien ligt het prachtig nabij de Nijl, precies in het hart van Caïro. Het museum behoort met meer dan 136.000 artefacten, waaronder talloze sarcofagen en schatten van toenmalige heersers als Ramses en Toetanchamon, inclusief zijn gouden dodenmasker tot de absolute top van de wereld. De grote trap, vol beelden van Egyptische koningen en goden, met mummies van honden, katten en jakhalzen, biedt een panoramisch uitzicht op de piramiden van Gizeh. Logisch dat je die dan ook van dichtbij wilt bezoeken. En we hebben geluk: deze piramiden, zijn ongeveer 4000 jaar geleden als grafmonumenten voor farao's gebouwd en worden bewaakt door de Sfinx, een mythisch wezen met het lichaam van een leeuw en het hoofd van de farao. Onmiskenbaar draagt dit bij aan de mystiek van deze locatie. Wij zijn diep onder de indruk en beseffen meer dan ooit tevoren dat het behoud van erfgoed ons helpt om de geschiedenis levend te houden. Erfgoed is van onschatbare waarde en speelt een belangrijke rol in educatie en in het stimuleren van de lokale economie. Kortom, erfgoed is essentieel voor het behoud van cultuur, geschiedenis en een sterke gemeenschap. Zonder het verleden geen toekomst!

Even moet ik, zij het kort, aan Boxtel denken. Ook zij kent – alles in verhouding – erfgoed dat van waarde is omdat het de geschiedenis en cultuur van onze regio weerspiegelt. Erfgoed zoals gebouwen, monumenten en tradities die bijdragen aan de identiteit van onze gemeenschap, aantrekkelijk voor zowel toeristen als de lokale bevolking. Dit erfgoed speelt een belangrijke rol in educatie en het stimuleren van de lokale economie door middel van toerisme. Ook het erfgoed in Boxtel is essentieel voor het behoud van cultuur, geschiedenis en het versterken van de gemeenschap als geheel. Vele Boxtelaren zijn nauw betrokken bij het bewaren en ontwikkelen van ons erfgoed. Daaronder de bibliotheek, het onderwijs, de gilden, de Kleine Meijerij, Kek Liemt, Boxtel Vooruit en musea zoals het Mubo, Vekemans en het Oertijdmuseum. De rol van Heemkunde Boxtel is onmisbaar, door het organiseren van lezingen, de beeldbank, exposities en onderzoeken. En vergeet niet de voor u liggende Boxtel Kroniek. Met dit lentenummer geeft zij aandacht aan artikelen en foto's zoals: 100 jaar Boxtel Vooruit, een verloren gewaand glasraam, het pand van Drukkerij Tielen, de papierfabriek van Waleson, de Koude Oorlog, de jaarvergadering op 13 maart, de criminele lezing op 17 april, de oproep voor bijzondere gevelstenen en nog veel meer. Kortom, ook dit keer voor 'Elck wat wils.' Ik hoop dat u ervan geniet en... mocht u zelf een bijdrage willen leveren voor het volgende nummer, dan bent u van harte uitgenodigd.

Veel leesplezier!

Donderdag 17 april 2025 om 20.00 uur
in zaal Rembrandt, Rechterstraat 56 Boxtel

Een criminele lezing
door Simon van Wetten

Een criminele lezing

Niemand kan zijn lot ontlopen. Dat geldt voor u en mij, de moderne mens, en dat was in de periode 1500-1800 niet anders. Dat wil niet zeggen dat in die drie eeuwen er niemand was die het lot tartte. Integendeel. En dat lot tarten, dat levert in het geval van het gemeentearchief Gemert-Bakel ongeveer 10.000 dossiers in het crimineel- en civielrechtelijk archief op. In die duizenden processtukken treffen we ongeveer 40.000 mensen aan die het lot wél durfden tarten en uiteindelijk aan het kortste eind trokken. Niet zelden nam dat kortste eind de vorm aan van een gestropt touw, bungelend aan een galg.

Het rechterlijk archief biedt een verrassende, soms ook onthutsende en niettemin kostelijke inkijk in het leven van alle dag in een willekeurig Brabants dorp. Want al is in dit geval het Gemerts rechterlijk archief de bron, de gebeurtenissen die uit de oude dossiers opwellen zijn typerend voor het Brabantse plattelandsleven anno toen en laten ons kennis maken met de normen en waarden, zeden en gewoonten in de dorpse samenleving van destijds.

Ik neem u mee naar de harde tijden van weleer, bespreek de activiteiten van een notoire paardendief in diens persoonlijk Rampjaar 1672, bekijk met u de bedelbrieven van rondzwervende invaliden, laat u kennis maken met Thijs met-den-crommen-mond, ik kom met een vervelende onthulling, biedt u wat schokkende scènes uit een huwelijk, laat nu eens de dief de gelegenheid creëren, loop met u een verliefde wolf in schaapskleren tegen het lijf, steun de kerk door de pastoor te beledigen, zie samen met u de criminele gevolgen van een pestepidemie onder ogen, we dobbelen tegen elkaar om een varken, en doorlopen op die wijze nog tientallen andere dossiers.

Een prachtige bron, ook voor genealogen, en een weliswaar criminele maar tegelijkertijd ook sfeervolle lezing waarbij het publiek wordt uitgenodigd mee te doen!

Simon van Wetten als dominee verkleed in het uitbeelden van een 'crimineel' verhaal.

Jaarvergadering donderdag 13 maart 2025

We blikken nog eenmaal terug op het jaar 2024 en richten daarna onze ogen op de toekomst. De jaarvergadering, oftewel de algemene ledenvergadering, wordt gehouden op donderdag 13 maart 2025 om 20.00 uur in de zaal van Grand Café Rembrandt te Boxtel. U bent van harte uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn.

AGENDA

Welkom en opening van de jaarvergadering door voorzitter Henk van Beers:

Notulen van laatste jaarvergadering 14 maart 2024

Het verslag van de jaarvergadering van 2024 staat in de Boxtel Kroniek van augustus 2024, is te vinden op onze website www.heemkundeboxtel.nl onder agenda/nieuwsbrieven en er liggen kopieën op de tafels tijdens de jaarvergadering.

Financieel verslag over 2024

U vindt het financieel jaarverslag op de tafels tijdens de jaarvergadering.

De kascommissie

De kascommissie over het jaar 2024 bestaat uit Jos Mandos en Ben Kuilman.

Begroting voor 2025

Het bestuur stelt voor om de contributie voor het jaar 2026 ongewijzigd te laten. De hoogte van de contributie werd in 2024 door de algemene ledenvergadering vastgesteld op 25 euro per jaar, over te maken op NL79RABO0128712880 t.n.v. Heemkunde Boxtel.

Bestuursaangelegenheden

Rooster van aftreden. Volgens het rooster treden Gerard Buiks en Nellie van den Brandt-Boselie af. Beiden zijn herkiesbaar. De penningmeester zoekt in deze periode naar een opvolger. U bent in deze algemene ledenvergadering in de gelegenheid uw stem uit te brengen op de herbenoeming van bovengenoemde bestuursleden. Wilt u ook een bestuurlijk steentje bijdragen aan onze vereniging, dan kunt u dit aangeven bij secretaris Christ van Eekelen tot uiterlijk 10 maart 2025.

Overzicht huidige bestuur

Het bestuur bestaat uit: voorzitter Henk van Beers, secretaris Christ van Eekelen; penningmeester Nellie van den Brandt-Boselie; leden Gerard Buiks, Harrie van den Berg en Jouke Vis.

Het Heemkundebestuur in 2024
Foto: Rini van Oirschot

Overzicht van de ledenactiviteiten in 2024:

Lezingenprogramma Heemkunde Boxtel

Het afgelopen jaar organiseerde Heemkunde Boxtel zes boeiende lezingen:

- **Januari:** Yannick Raczynski-Henk liet het publiek kennismaken met de kunst van het bewerken van vuurstenen.
- **Februari:** Sander Wassing vertelde over de plundertochten van Maarten van Rossem door het Brabantse land.
- **April:** Paul Spapens hield een lezing over het volksgeloof in Brabant en hoe Brabanders op hun 'gemakske' geloven.
- **September:** Harrie van den Berg nam de aanwezigen mee op een virtuele wandeling door Boxtel aan de hand van foto's, ter gelegenheid van 80 jaar bevrijding.
- **Oktober:** Peter van der Linden, Hans Dekker en Jan van Leeuwen vertelden over de Airbornes in Sparrenrijk en presenteerden een achtdelige podcast over dit onderwerp.
- **November:** Archeoloog Johan Verspay gaf een presentatie over CARE: pilot, proeftuin, programma en praktijk.
- **December:** Het seizoen werd afgesloten door Kees Quinten, die stilstond bij het ontstaan van Boxtel en Liempde.

Kleine excursies

Op 18 mei bracht Heemkunde Boxtel een bezoek aan Heemkundekring Oirschot onder het motto 'Gluren bij de bureu'.

Voor de excursie naar ASML hadden zich vijftig personen opgegeven, terwijl ASML maar 25 bezoekers van Heemkunde Boxtel kon toelaten. Het was een zeer interessante excursie.

Heemkunde Boxtel in de kelder van het oude gemeentehuis van Oirschot. Foto: Christ van Eekelen

Ook voor de excursie naar het Groot Duijfhuis op 3 augustus hadden zich 42 heemkundefleden ingeschreven. Deze middag, die door de Kasterense Jan van de Sande werd verzorgd, werd door iedereen zeer gewaardeerd. Aan de orde kwamen onder andere de watermolen, het Duits Lijntje, café Het Groene Woud, het kapelletje en natuurlijk het Groot Duijfhuis.

Grote Excursie 2024

Dit jaar stond de jaarlijkse excursie in het teken van een bezoek aan Ravenstein en Paleis Het Loo in Apeldoorn. De dag werd feestelijk afgesloten met een heerlijk diner bij restaurant Rembrandt in de Rechterstraat. De reiscommissie bestond uit Ellen van Giersbergen, Elly van Hellemond-Hendriks, Wilbert Steenbakkers en Nellie van den

Brandt-Boselie.

Heemkundepluim

De Heemkundepluim 2024 ging naar Nettie van de Langenberg-Scheepers. Het uitgebreide juryrapport kun je terugvinden op onze website. De juryleden waren Harrie van den Berg, Ruud van Nooijen, Wilbert Steenbakkers en Boudewijn Mijjer.

Website blijft populair

De website van Heemkunde Boxtel (www.heemkundeboxtel.nl) trekt steeds meer bezoekers. In 2024 vonden 9.553 mensen hun weg naar de site, goed voor 32.905 bekeken pagina's. Naast complimenten over de inhoud en vormgeving wordt de site continu aangevuld met nieuwe informatie. Hoewel 92,5% van de bezoekers uit Nederland komt, weten mensen uit maar liefst 80 landen ons te vinden. Frankrijk, België, de VS en China maken de top-5 compleet. Dik Bol beheert de site, met hulp van Christ van Eekelen en Hans Mestrum.

Beeldbank Boxtel: een schatkamer aan foto's

Eén van de laatste foto's die toegevoegd werd aan de Beeldbank Boxtel. De voorgevel van de radio- en televisiewinkel J. van den Brekel in de Rechterstraat. Foto van Jos W. de Koning

Met meer dan 64.000 foto's van (oud) Boxtel blijft de beeldbank (www.beeldbankboxtel.nl) een ware trekpleister. Vorig jaar telden we 20.246 bezoekers, die samen 194.128 foto's bekeken. Elke maand worden nieuwe foto's toegevoegd. Beheer: Dik Bol (systeem) en Christ van Eekelen (data).

Boekenbank: een unieke collectie

Onze boekenbank bevat 790 titels, in te zien in de

Nettie van de Langenberg-Scheepers ontvangt uit handen van Heemkundevoorzitter Henk van Beers de Heemkundepluim en een grote bos bloemen. Foto: Rini van Oirschot

Heemkamer (bibliotheek Burgakker). Via www.boekenbankboxtel.nl kun je de volledige catalogus bekijken. In 2024 trok de boekenbank 1.929 bezoekers, die 2.683 titels raadpleegden. Sinds 2023 kunnen leden boeken lenen, wat vorig jaar een groot aantal keer gebeurde. Beheer: Dik Bol (systeem) en Christ van Eekelen (data).

Bidprentjesbank groeit door

Eind 2024 telde de bidprentjesbank 7365 prentjes (www.bidprentjesboxtel.nl). In totaal bezochten 4.030 mensen de database, waarbij ze 31.134 prentjes bekeken. Heb je zelf prentjes die je wilt laten scannen? Neem contact op met onze secretaaris. Beheer: Dik Bol (systeem) en Wilbert Steenbakkers (data).

Nieuw: de Filmbank

Sinds oktober 2024 heeft Heemkunde Boxtel een filmbank met op 31 december 301 films over Boxtel en omgeving. Deze unieke collectie, veelal uit de archieven van Guus Bekooy en Hans van Liempt, is te bekijken via www.filmbankboxtel.nl. In 2024 trok de filmbank 799 bezoekers, die 2.690 films raadpleegden. Beheer: Dik Bol (systeem) en Hans Mestrum (data).

Rabo Club Support

Dankzij jullie stemmen tijdens de Rabo Club Support-actie ontving Heemkunde Boxtel in november 2024 een mooie bijdrage van € 325,75. Bedankt voor jullie support!

Project Gezondheidszorg stopt

De werkgroep die sinds 2018 werkte aan het project over de geschiedenis van de gezondheidszorg in Boxtel, heeft door het wegvallen van enkele leden helaas haar activiteiten beëindigd. De groep bestond uit Hans de Visser†, Guus Bekooy, Hans van Liempt, Ed Laufer, Marcel van Roosmalen, Thed van den Aker, Nel van Doorn en Christ van Eekelen.

Verdwenen Boxtelse gebouwen

Van 1 maart tot 30 juni werd in de bibliotheek een bijzondere expositie gehouden met als titel 'Honderd verdwenen Boxtelse gebouwen'. Bij deze expo werden ook acht keer wandelingen verzorgd langs plekken waar de gebouwen gestaan hebben. De wandelaars werden bijgepraat door Harrie van den Berg en Ben Ophof. Nel van Doorn schreef vijftientig fictieve verhaaltjes die twee keer werden voorgelezen in de bibliotheek. Vanwege het succes van de expositie, die met opzet

mobiel gemaakt was, ging de tentoonstelling ook naar de verpleeghuizen Simeonshof en Liduina. Ook hier werden de verhaaltjes voorgelezen. Op 23 maart gaf de Gildenbondsharmonie een concert in de Tijberzaal dat in het teken stond van de honderd verdwenen gebouwen. Harry Hendriks heeft speciaal voor dit concert het lied Het Dorp van Wim Sonneveld 'vertaald' naar de verdwenen Boxtelse gebouwen.

Het voorlezen van verhaaltjes bij de Honderd verdwenen gebouwen in de zaal van het Liduina verpleeghuis

Keigoeie Boxtelse Bandjes

Op 22 juni 2024 werd in de Spiegeltent het eerste exemplaar van het door Nel van Doorn geschreven boek 'Keigoeie Boxtelse Bandjes' uitgereikt aan wethouder Fred van Nistelrooij. Een aantal bandjes dat die avond optrad komt ook voor in het boek. De avond en het boek was een succes. Het boek is nagenoeg uitverkocht.

Er was volop muziek bij de presentatie van het boek 'Keigoeie Boxtelse Bandjes' Vanwege het prachtige weer werd het evenement buiten de Spiegeltent gehouden

Toegang tot het archief

Sinds 2021 is ons archief gevestigd in de bibliotheek aan de Burgakker. De index is online beschikbaar en iedere vrijdagochtend kun je van 10.00 tot 13.00 uur hier verder onderzoek doen.

Archeologie: meer dan opgravingen

Onze archeologiewerkgroep werkt samen met Stichting Kèk Liempt en Heemkundevereniging De Kleine Meijerij. Vanuit de ArcheoHotspot in het Oertijdmuseum organiseren we archeologie-evenementen en houden we ontwikkelingen in de gaten. Het team bestaat uit Dik Bol, José Poort, Gerard Buiks, Cor van Vught, Carlo Spee, Jaap van der Woude, Karlijn de Wild en René Fraaije.

Werkzaamheden aan de in Esch opgegraven boomstamkano. Foto door Carlo Spee, 22 oktober 2024 in het Oertijdmuseum

WUBBB

Harrie van den Berg vertegenwoordigt Heemkunde Boxtel in de Werkgroep Bestemmingsplan Buitengebied, die advies geeft over beleid en uitvoering in het buitengebied.

Boxtel Kroniek: uw verhalen welkom

De Boxtel Kroniek bracht in 2024 vier edities uit, met samen meer dan 56 artikelen. De redactie, Hanneke van der Eerden, Nellie van den Brandt-Boselie, Nel van Doorn en Christ van Eekelen, nodigt u uit om verhalen in te sturen. Heeft u hulp nodig? Wij denken graag mee.

Heemkamer: ontmoetingsplek voor historie

De Heemkamer is dé plek voor vragen en het inleveren van oude foto's. Deze worden na digitalisering toegevoegd aan ons archief of netjes teruggebracht. De Heemkamer is iedere vrijdagochtend geopend van 10.00 tot 13.00 uur in de bibliotheek aan de Burgakker.

Fotowerkgroep: digitale archivering

Onze fotograaf Rini van Oirschot digitaliseert oude edities van *Onze Kerkklokken* en *Brabants Centrum*. Je vindt deze jaargangen op onze website: www.heemkundeboxtel.nl.

Podcast Verborgene Bevrijders

In opdracht van Heemkunde Boxtel is een podcast

Initiatiefnemer van de podcast, Hans van Liempt, opent de expositie in de bibliotheek. Hij wordt daarbij geassisteerd door Marlies Germanus en Christ van Eekelen. Foto: Rini van Oirschot

De expositie in de bibliotheek is weer gegroeid na de derde aflevering van de podcast

tot stand gekomen over een oorlogsverhaal, dat zich grotendeels afspeelt in de bossen van Sparrenrijk. De redactie bestaat uit: Hans van Liempt, Hans Dekker, Jan van Leeuwen en Peter van der Linden (auteur Kampina Airborne). Projectleider: Jeroen Pijnenburg. Script: Jeroen Margry. Verteller: Marlies Germanus. Artwork visuals: Roeland Heesbeen - Kippenvel Ontwerp. Productie en sounddesign podcast: Marcel van den Heuvel - IK KOM VAN MARS. In de tweeënhalve maand dat de podcast online staat werd hij 2.827 keer beluisterd en staat hij hoog in de ranking van podcasts.

Expositie

Gekoppeld aan de podcast werd in de bibliotheek een expositie gebouwd, in de vorm van een zweefvliegtuig. Deze expositie groeit elke maand een stukje, gelijk met het uitbrengen van weer een nieuwe aflevering van de podcast. De opbouw en uitbreiding van de expositie is in handen van Marlies Germanus (bibliotheek) en Christ van Eekelen (Heemkunde Boxtel)

Bijzondere vondst in Belgische archieven

Door Johan Ooms, Hoogstraten

Het glasraam uit het koor van het klooster der Arme Klaren te Boxtel, geplaatst in 1612 als geschenk van Pierre van Brouckhoven, Heer van Arendonk en zijn echtgenote Lucia van Hohenstein.

Zoekende in *Revue Belge d' Archéologie et d' Histoire de l'Art*, jaargang 1911, botste ik op het artikel *Notes sur quelques vitreaux héraldiques des XVI et XVII siècles*, blz. 299 tot 356, geschreven door Fernand Donnet (Antwerpen 1856-1927), paus van de Belgische archieven, schrijver van onder meer de *Inventaris der Kunstvoorwerpen bewaard in de openbare gestichten der Provincie Antwerpen*, negen delen en van tal van andere werken.

Het artikel *Notes ...* beschrijft de geschiedenis van het mecenaat van de Nederlands-Belgische familie Van Broeckhoven (Den Bosch) – Van Brouckhoven (Antwerpen).

Het artikel van Donnet handelt in de eerste plaats over *beeldvorming* – in casu over beeldvorming in de periode net na de beeldenstorm. De Kerk wilde zo spoedig mogelijk alle schade en vernielingen van de beeldenstorm teniet doen door de kerken opnieuw *aan te kleden*, waarbij ze een beroep deed op *de betere middenstand*. En die goeode burgerij ging daar gretig op in. Ze decoreerde de kerken en kloosters met nieuwe monumenten (beelden, grafmonumenten, glasramen...) tot meerdere eer van God en nog meerdere eer van zichzelf en haar familie. Deze weldadigheid accentueerde de macht van de familie en van de goeode burgerij in het algemeen, die zichzelf op weg zag naar een nieuwe adeldom, en die met nieuwe adellijke titels en al dan niet correcte wapenschilden naast de aloude adel ging staan, en daarbij de nodige publiciteit voor zichzelf maakte op de geschonken glasramen. Op die glasramen: de familiale stamboom, de kwartierstaten van de schenkers met hun wapenschild. Netjes verenigd...

Zo ook de familie Van Broeckhoven. De Antwerpse schepen en burgemeesterszoon François-Paulin van Brouckhoven plaatste in tal van kerken, open-

bare instellingen, kloosters, gildekamers... glasramen met zijn wapenschild en titels. Genealogisch was het niet altijd correct, hij had de naam om op de prijs af te dingen bij de glazenier... maar werkte meestal samen met uiterst bekwame glazeniers: in

de eerste plaats *Jan de Loose* (zie De liggeren van Sint-Lucas Antwerpen, 1638-1639 – digitaal). Andere familieleden Van Broeckhoven hadden zich op dat domein reeds verdienstelijk gemaakt, wat François-Paulin er toe aanzette een inventaris te maken van de familiale glasramen. Hij reisde her en der, in gezelschap van een – eveneens gerenommeerde - kunstschilder, tekenaar.

De Boxtelse tekening is een pentekening van *Wolfgang de Smedt*, 1617-1685. De Smedt werkte in Leuven en was vooral bekend voor zijn landschappen, historische schilderijen. François-Paulin van Brouckhoven omschreef het raam als *Ghelassen venster staende in het Clooster van de clarissen in de choor op de rechte syde int' innecommen binnen de baronnie van Boxtel meyerye van 's Hertogen-bossche*. Het raam werd geschonken *ter ere van God, Onze-Lieve-Vrouw en de achtbare Clarissen, vanwege Petrus van Broeckhoven, licentiaat (Artes, Leuven), raadsheer van de stad den Bosch, rentmeester van de drie staten van Brabant en zijn echtgenote Lucia Hohensteyn* (dochter van Marten, secretaris van de Raad van State. Wapenschild links van Brouckhoven met kwartierstaten Brouckhoven, Van Weerd, Van Doerne, Van de Woerd. Rechts: schild Brouckhoven-Hohenstein, met kwartierstaten Hohenstein, Stoffel, Tally en Lumbbarth.

1612 lijkt mij logisch. Tijdens het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) keerden de naar 's Hertogenbosch gevluchte Clarissen terug naar Boxtel, waar op 12 juli 1611 het klooster weer bewoonbaar werd verklaard (bron: *Elisabethsdal. Zusters Clarissen in Boxtel 1468-1717*, Hans de Visser † e.a.).

Geschenk vanwege de familie van Brouckhoven: de familie was schenker *van nature uit*, maar misschien hebben de Clarissen tijdens hun moeilijk verblijf in den Bosch onderdak of ondersteuning gekregen van de familie Van Brouckhoven...

Fernand Donnet,
houtsnede Edward Pellens, 1921

Het Boxtelse glasraam uit 1612 . In Notes: het glasraam van de Boxtelse Clarissen. Links knielt Pierre van Brouckhoven, vergezeld van Sint-Pieter, rechts Lucia van Hohenstein met de Heilig Lucia. De tekening van het glasraam bevindt / bevond zich in de archieven van Fernand Donnet

De verbeeldingskracht van een drukkerij

Door Hanneke van der Eerden

Het oog van de drukker, gericht op schoonheid en detail, levert een mooi product op. En precies dat oog geeft het pand van de voormalige drukkerij Tielen aan Stationsstraat 28, ook na 125 jaar allure. Het pand is in het jaar 1900 gebouwd in Jugendstil ofwel Art Nouveau stijl, een populaire bouwstijl in Nederland tussen 1895 en 1910. Het is een uitbundige, decoratieve, sierlijke stijl met kenmerkende bloemen- en bladmotieven, tegeltjes, gekleurde bakstenen en gietijzeren hekwerken. Al deze elementen zijn in de asymmetrische gevel verwerkt en bewaard gebleven. De overkapping is uitgevoerd in de rond 1900 geliefde Chaletstijl. Bij deze stijl komen elementen voor die doen denken aan het Zwitserse boerderijchalet met overstekende daken en uitbundig met ajourwerk versierde windveren. Behalve het woonhuis verschijnt er naast de woning een in dezelfde stijl uitgevoerd bedrijfspand. Hier vestigt Willem van Eupen (1858-1930) een elektrische drukkerij, terwijl zijn zus Oda (1860-1938) de winkel bestiert. Ze zijn beiden geboren in Sint-Oedenrode, waar hun vader goudsmid en tevens drukker is. Ze verhuizen in 1892 naar Boxtel. Samen lenen ze geld van oom Willem van der Hagen, een broer van hun moeder. Het nieuwe huis, met drukkerij en verdere gebouwen, dient

als onderpand. Sinds 1899 heeft Boxtel een elektriciteitscentrale. De voordelen van eenvoudige installatie en ruimtebeslag, minder lawaai en uitstoot maken het voor Willem van Eupen interessant om gebruik te maken van een elektromotor in zijn drukkerij. Willem van Eupen is vooral bekend als drukker van ansichtkaarten. Kijk op onze website www.beeldbankboxtel.nl voor meer Boxtelse ansichtkaarten van drukkerij Van Eupen.

Foto: Collectie Wim Baaijens

Foto: Piet Rood

In 1915 komt het boekdrukkers en uitgeversbedrijf 'Drukkerij De Meierij' in het pand. Vennoten zijn A. Vervoort en M. van Piere uit Eindhoven. De ouder wordende Willem en Oda van Eupen verhuizen in 1919 naar Nijmegen, nadat ze eerst een openbare verkoop houden van de aanwezige huisraad in hun woning. Hun zus, Maria van Eupen (1848-1920) deelt in de opbrengst van de verkochte meubels en serviesgoed, maar de inventaris van de drukkerij blijft buiten deze verkoop. Maria is gehuwd met de Geldropse boekdrukker Antonius Tielen (1843-1899). Ze verhuizen naar Waalwijk, daar woont een broer van Antonius, Johannes Petrus Tielen (1888-1942), boekverkoper. Hij is getrouwd met Maria Anna van Beurden en ze verhuizen in 1884 van Waalwijk naar Boxtel. Daar starten ze in 1902 een eigen drukkerij. De zaken gaan goed waardoor ze in 1924 verkassen naar de drukkerij van Van Eupen. De vier zonen van Johannes Petrus Tielen en Maria Anna van Beurden,

Foto: Collectie Wim Baaijens

Petrus, Henricus, Gerardus en Antonius Tielen, worden de nieuwe eigenaren van het hele complex. De drukkerij wordt na de aankoop in 1925 grondig verbouwd. Dat gebeurt nogmaals in 1949 en hierbij wordt het karakteristieke uiterlijk van de gevel van de winkel gemoderniseerd, passend bij het innovatieve karakter van drukkerij Tielens. Rond de millenniumwisseling worden bij verbouw van de woning nog enkele originele ornamenten, zoals de schuifdeuren in de woonkamer, verwijderd en wordt aan de achterzijde een uitbouw voor een ruime keuken gerealiseerd. Gelukkig blijft de voorgevel intact met de prachtige boogramen en polychrome Art Nouveau tegeltableaus en muurankers in dezelfde stijl. Het woonhuis verdient daarmee een beschermde status als Rijksmonument.

Vier generaties Tielens hebben in de afgelopen eeuw letterlijk hun stempel gedrukt in en op Boxtel. Regelmatig is hun drukwerk bekroond met prijzen. In de achter het pand gelegen tuin heeft de drukkerij flink uit kunnen breiden, maar bij het 100-jarig bestaan wordt een grote stap gemaakt met een nieuw pand op het bedrijventerrein Ladonk.

Foto: Henk van Weert, Brabants Centrum

Onder architectuur van Marius van de Wildenberg is opnieuw een beeldbepalend gebouw neergezet, dat destijds de Brabantse Welstandsprijs won. Hier vinden de drukkerijwerkzaamheden plaats totdat drukkerij Tielens in 2024 besluit samen te gaan met drukkerij Thijsen in Geldermalsen. Het leegkomend pand komt in gebruik bij een bedrijf dat zich richt op de refurbished-markt. In de voormalige drukkerij aan de Stationsstraat heeft Bart van Driel thans een showroom met exclusieve auto's ondergebracht. De grafische sector heeft het in de huidige tijd moeilijk en slechts twee beeldbepalende panden herinneren in Boxtel aan drukkerij Tielens. Want wie stuurt er tegenwoordig nog ansichtkaarten?

Johannes Waleson, technisch directeur

Eerste Brabantse Papierfabriek te Boxtel

Door Ruud van Nooijen

De eerste papierfabriek van Noord-Brabant wordt op 13 januari 1802 te Boxtel opgericht door een drietal heren. De fabriek wordt gevestigd in een gehuurde watermolen op het Smalwater. In de daar geplaatste hamerbak worden repen katoenen en linnen lompen samen met water door hameren gevormd tot papierpulp, de grondstof voor papier. Omdat de molen niet het gehele jaar kan draaien wordt in 1809-1810 eraan een windmolen gebouwd, die in 1819 wordt verplaatst naar het terrein Molenwijk, waar een tweede molen wordt bijgebouwd. Op haar hoogtepunt heeft de fabriek omstreeks honderd arbeiders in dienst. Men opent in 1809 zelfs een winkel in Amsterdam om er Boxtels papier te verkopen! In 1814 wordt het bedrijf omgevormd tot een Sociëteit, een soort N.V. (Naamloze Vennootschap). De nieuwe naam luidt **'De Sociëteit der Papier-Fabriek & Co. Te Boxtel'**. Ook komt er een scheiding in de directie: Johannes Waleson krijgt de technische leiding, de financiële leiding komt dan in handen van jonkheer Abraham Florentius Speelman van Wulverhorst, maire/burgemeester van Boxtel. Johannes Waleson is geboren in 's Gravenhage, Nederduits Gereformeerd en gehuwd met de katholieke Maria Catharina Nicassie. Samen krijgen ze 12 kinderen: drie dochters en negen zonen. Negen van hun kinderen worden in Boxtel geboren. Hij overlijdt te 's-Hertogenbosch, 22 december 1867 op 89-jarige leeftijd. Wie is geabonneerd op het tijdschrift Inbrabant, kan in het laatste decembernummer een artikel lezen over Johannes in relatie tot zijn verzameling exotische voorwerpen, die ontstaat dankzij twee van zijn zonen. Een deelcollectie daarvan bevindt zich in het Noordbrabants Museum.

Links:
Johannes Waleson (1778-1867)
Foto: Polman & Hohmann,
Den Haag collectie familie Waleson

Onder:
Bron: Boxtel Register van volkstelling 'Etat de population', december 1810/BHIC bevolkingsregister Johannes Waleson, werknemer op kantoor van papierfabriek

Als hobby maakt Johannes houtsneden, die in Breda worden uitgegeven door W. van Bergen. De Koninklijke Bibliotheek heeft enige prenten van zijn hand in bezit. Omstreeks 1810 komt Johannes met zijn gezin vanuit Breda – waar hij mogelijk werkzaam is als boekhouder – naar Boxtel, waar hij in ieder geval heeft gewoond in het hoekhuis tegenover de Zwaanse Brug, op de hoek Prins Hendrikstraat en Stationsstraat. Ook heeft hij op de Burgakker een huis in bezit dat hij verkoopt als hij later naar 's-Hertogenbosch verhuist. In Boxtel is hij een tijdlang lid van de kerkenraad (diaken) van de Protestantse gemeente. Zijn zoon Koos, aanvankelijk in Boxtel opgeleid tot schoolmeester (1826), kiest daarna voor een militaire carrière en wordt infanterieofficier. In het begin van zijn loopbaan mag hij de kroonprins – de latere koning Willem III – **onderrichten in den wapenhandel** (gebruik van wapens). Hij neemt deel aan de Tiendaagse Veldtocht tegen België in augustus 1831 en vertrekt nadien naar Nederlands Indië, waar hij als generaal-majoor wordt gepensioneerd en blijft wonen. Johannes zelf is in Boxtel tevens luitenant-adjudant bij het 3^e bataljon, samengesteld uit 6 compagnieën rustende schutterij. Speelman van Wulverhorst is majoor bij deze schutterij.

Handtekening Johannes Waleson als diaken in Het boek met verslagen kerkenraadsvergadering

In 1822 koopt Speelman van Wulverhorst de fabriek in een poging het dan slechtlopende bedrijf te redden. Dat lukt niet en in 1827 wordt de productie gestopt. Grond en gebouwen worden nadien aangekocht door het rijk (Dienst der Domeinen). Jonkheer Speelman van Wulverhorst moet voor zijn pogingen werkgelegenheid te behouden boeten: noodgedwongen moet hij landgoed Jachtrust verkopen en verspeelt op die wijze zijn positie binnen de Ridderchap Brabant (een van de eisen is een zekere mate van bezit). December 1830 verhuist Johannes Waleson met zijn gezin naar 's-Hertogenbosch en wordt daar op 7 december dat jaar ingeschreven op het adres Verwerstraat, Wijk F13. Hij heeft daar een nieuwe betrekking gevonden als magazijnmeester van het **approvisiement** (bevoorrading) **der vesting'-Hertogenbosch**. Hoogbejaard zal hij in die stad overlijden.

Oproep

Ontdek de verborgen verhalen van Boxtels bijzondere stenen!

Door Christ van Eekelen

Boxtel zit vol verborgen geschiedenis, vaak verstopt in de stenen die ons dorp gevormd hebben. Deze stenen dragen vaak meer met zich mee dan we denken: misschien een mysterieus opschrift, een jaartal of een naam, of misschien markeren ze de eerste steen van een belangrijk gebouw. Sommige stenen vertellen een verhaal dat al eeuwenoud is, andere zijn nog maar pas verschenen, maar allemaal dragen ze een stukje van Boxtels verleden in zich.

Vanaf september 2025 organiseren de **Boxtelse bibliotheek** en **Heemkunde Boxtel** samen een bijzondere expositie in de bibliotheek aan de Burgakker. We willen de verborgen verhalen achter de stenen van Boxtel ontdekken en delen – verhalen die anders misschien verloren zouden gaan. En daarbij we hebben jouw hulp nodig!

Heb jij een steen met een bijzonder opschrift, jaartal of naam?

Elke steen heeft zijn eigen verhaal. Misschien staat er een naam of jaartal op die een belangrijke gebeurtenis of oprichting markeert, of is de steen zelf een stille getuige van een groter verhaal. Wat het verhaal ook is, wij willen het graag horen!

Hoe kun je meedoen?

- **Maak een foto** van de steen die jij bijzonder vindt – of deze nu een opschrift, jaartal, naam of gewoon een bijzondere vorm heeft.

- **Deel het verhaal** achter de steen – wat betekent het opschrift of jaartal? Waarom is deze steen belangrijk voor jou of voor Boxtel? Wat weet jij over de oorsprong van de steen?
- **Stuur je foto en verhaal** naar foto@heemkundeboxtel.nl

We zijn ook op zoek naar **echte stenen** die bewaard zijn gebleven na de sloop van een gebouw. Heb jij zo'n steen in je bezit of weet je waar er één te vinden is? Laat het ons dan weten!

Kom je ook je verhaal vertellen?

Tijdens de expositie willen we niet alleen de stenen en foto's tonen, maar ook de verhalen van de mensen die deze stenen met zich meedragen. We nodigen je uit om zelf jouw verhaal te komen vertellen. Of het nu gaat om een kort mystiek verhaal, een historisch feit of een persoonlijke herinnering, jouw bijdrage maakt de expositie compleet.

Stuur je foto en verhaal naar foto@heemkundeboxtel.nl en laat ons weten of je deel wilt nemen aan de expositie om jouw steen en verhaal te delen.

Boxtel zit vol verborgen geschiedenis – in de stenen die ons dorp hebben gevormd. Samen met de Boxtelse bibliotheek en Heemkunde Boxtel willen we deze verhalen ontdekken en bewaren voor de toekomst. We kijken uit naar jouw bijdrage!

Villa Eras, gelegen op de hoek van de Baroniestraat en de Ons Doelstraat, kent een rijke geschiedenis. Het huis werd in 1910 gebouwd in opdracht van de ouders van Frans Eras, de bouwpastoor van de Heilig Hartkerk. Het was bedoeld als woning voor hun schoondochter Cornelia van Campen. Cornelia's echtgenoot Jos, een broer van pastoor Eras, was op jonge leeftijd overleden, waarna Frans Eras als voogd van hun vier kinderen optrad. Het lag voor de hand om een woning te bouwen tegenover de pastorie, zodat Cornelia en haar gezin dicht bij familie konden blijven. Op 19 maart 1910 legde Cornelia's zoon, Jos Eras, de eerste steen van de villa. Slechts enkele maanden later, op 9 september 1910, betrokken Cornelia en haar kinderen het indrukwekkende huis. In de jaren die volgden woonden ook Cornelia's twee dochters in de villa. Uiteindelijk verkochten zij het pand in 1930 aan de zusters Ursulinen. De Ursulinen gebruikten het huis tot 1971, waarna het in handen kwam van de Bijbelstichting. Door de jaren heen kreeg het pand verschillende functies, waaronder als kantoor voor Hydraudine en later opnieuw voor de Bijbelstichting.

‘Niet stilzitten en veel op de groote trom slaan’

Door Marc Cleutjens

De concertzaal van Hotel Riche aan de Stationsstraat in Boxtel stroomt woensdag 6 mei 1925 vol voor de oprichtingsvergadering van ‘een vereeniging die Boxtel zal trachten vooruit te brengen’.

Onder voorzitterschap van Johan van den Boer en in aanwezigheid van burgemeester Frans van Beek, die later wordt aangewezen als honorair voorzitter, bespreken ruim 150 aanwezigen tot middernacht alle uitgangspunten waaraan die vereniging zou moeten voldoen.

Na vier uur vergaderen komt het daadwerkelijk tot de oprichting van ‘Vereeniging Boxtel Vooruit’, die in eerste instantie geleid wordt door een voorlopig bestuur. In de

notulen van die eerste bijeenkomst, minutieus opgesteld door eerste secretaris Pieter Tielen, is te lezen dat Johan van den Boer met 114 stemmen werd gekozen als bestuurslid én de voorzittershamer ter hand zal nemen. De andere (voorlopige) bestuursleden van ‘Vereeniging Boxtel Vooruit’ zijn M. van Hoogerwou (104 stemmen), J. van Susante (82), J. van de Meerendonk (54), M. Leenders (51), dr. C. Hoek (47), dr. P. Hoek (43), W. de Visser (35) en notulist Tielen (72), die tot 1951 (!) als secretaris actief zal zijn.

Boxtel Vooruit wordt op 12 oktober 1925 bij Koninklijk Besluit goedgekeurd. De bekendmaking vindt plaats in de Staatscourant van dinsdag 3 november 1925.

Schitterend succes!

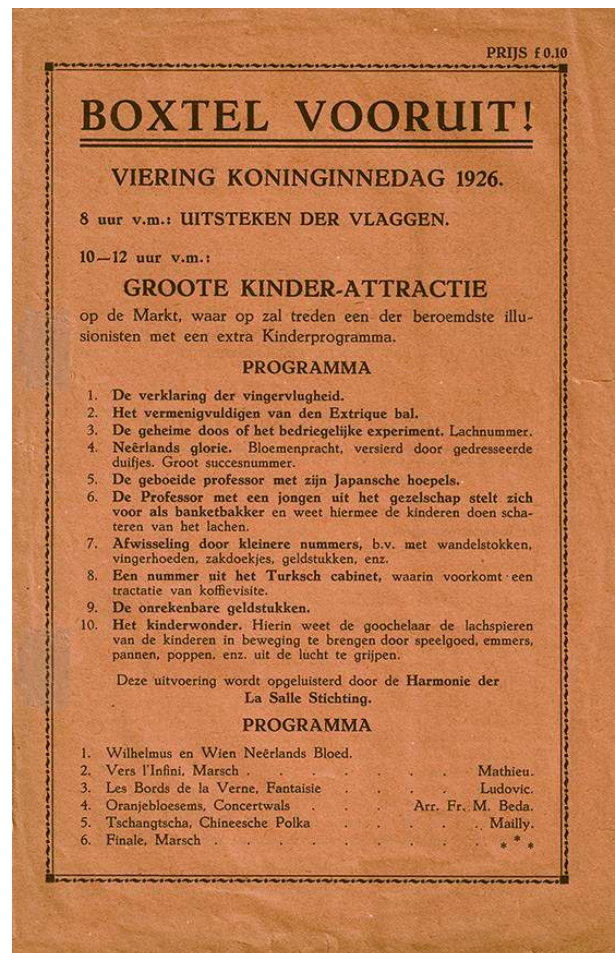
Ledenwerving. Die staat meteen hoog in het vaandel van het bestuur. Naast de ruim 150 leden die zich tijdens de oprichtingsvergadering hebben aangemeld, worden inwoners op allerlei manieren enthousiast uitgenodigd zich bij Boxtel Vooruit aan te sluiten. Dat gebeurt met steun van een groep commissarissen die in het dorp de boer op gaat.

Met succes. Na amper een half jaar campagne voe-

ren telt de nieuwe vereniging ruim 300 leden die in 1925 samen ruim 900 gulden aan contributiegelden in het laatje brengen. ‘Voorwaar een schitterend succes!’, jubelt secretaris Pieter Tielen in het eerste jaarverslag van Boxtel Vooruit.

Vijf doelen

Naast een jaarlijkse viering van Koninginnedag op 31 augustus - de verjaardag van koningin Wilhelmina - stelt Boxtel Vooruit zich meer ten doel. De vereniging zet zich ook in voor de bevordering van de plaatselijke handel en nijverheid. Ook wordt medewerking verleend aan de verfraaiing van de gemeente en stimuleert Boxtel Vooruit het vreemdelingenverkeer, zoals het ontluikende toerisme destijds werd aangeduid. Als laatste worden alle takken van sport gestimuleerd en de banden met het lokale verenigingsleven aangehaald.

Het bestuur van Boxtel Vooruit gaat voortvarend aan de slag, zo blijkt uit het eerste jaarverslag dat op 15 januari 1926 wordt vastgesteld. Een van de eerste activiteiten richt zich op de wijze waarop de post in

Boxtel wordt bezorgd. Het regent immers klachten, met name van 'zakenmensen', en daarom wordt een afspraak gemaakt met de 'Directeur der Posterijen'. Die krijgt tijdens dat onderhoud een handtekeninglijst 'waarop bijna heel Boxtel teekende' en waarmee kracht wordt bijgezet aan de wens om de postbezorging te verbeteren. De postdirecteur belooft beterschap.

Er wordt gelobbyd om een nog aan te leggen nieuwe weg van 's-Hertogenbosch richting Boxtel vanaf de Halsche Barrière door te trekken naar het centrum van het dorp. 'Het bestuur van Boxtel Vooruit heeft zich op het standpunt gesteld, dat het een ramp voor de gemeente zou zijn wanneer ooit de nieuwe verkeersweg om de gemeente Boxtel geleid zou worden. 'Wanneer onze Vereeniging (...) niet stil zit en maar op de groote trom blijft slaan, zal ook in de toekomst hiermede wel rekening gehouden worden.'

Liefde voor bloemen en planten

De opsomming van activiteiten gaat verder. Zo wordt de directie van de Nederlandse Spoorwegen verzocht een houten loods aan de Parallelweg te slopen omdat die het zicht op het station belemmert. Het gemeentehuis en de kiosk op de Markt worden op verzoek van Boxtel Vooruit regelmatig met bloemen versierd.

Alle bestuursleden van Boxtel Vooruit brengen in 1925 een bezoek aan de plaatselijke scholen. De 'hoofden der scholen' worden opgeroepen om kinderen meer liefde voor bloemen en planten bij te brengen. 'Het verzoek van genoemde Heeren vond bij alle Hoofden van scholen bijval en allen zegden toe hun steun en volle medewerking.'

Zes zitbankjes

Succesvol zijn twee liefdadigheidsconcerten die welgeteld 469,61 gulden opbrengen voor 'stille armen' in Boxtel. Nieuw is het idee om langs de Bosscheweg enkele zitbankjes te plaatsen. Uiteindelijk worden in 1927 zes bankjes geplaatst waarop de naam van Boxtel Vooruit prominent prijkt.

Etalagewedstrijd

En Koninginnedag? Die wordt op 31 augustus 1925 voor het eerst onder auspiciën van Boxtel Vooruit gevierd. Uit het jaarverslag: 'Met de onmisbare medewerking van de Boxtelsche vereenigingen hebben we Koninginnedag gevierd op eene wijze Boxtel waardig.' Een van de grootste successen blijkt de etalage wedstrijd te zijn, die de vereniging samen met de R.K. Middenstandsvereniging organiseert. 'Door de uitstekende zorgen van den Heer Witteveen en de andere commissieleden is deze winkelweek, die werkelijk een groot belang genoemd mag worden voor den winkelstand van Boxtel, schitterend geslaagd.'

August van der Meer was presentator van 'Boxtel Vooruit' en de man achter Jas de Keistamper. In 1967 nam Theo van den Aker zijn rol over

Goede verstandhouding

Secretaris Tielen besluit het jaarverslag als volgt: 'Ik ben er van overtuigd dat U allen het erover eens zult zijn dat het voorlopig Bestuur werkelijk niet stil heeft gezeten en dat er dan ook al heel wat voor Boxtel bereikt is. (...) Dit succes is m.i. voor een zeer groot gedeelte te danken aan de goede verstandhouding die er in alle bestuursvergaderingen geheerscht heeft.' Boxtel Vooruit is na amper een jaar al een niet meer weg te denken

'Het bestuur der vereeniging voor Vreemdelingen te Boxtel bezit een vooruitziende blik. De door de organisatie langs Boxtel's heerlijke dreven geplaatste rustbanken, werden met het oog op eventueel hoog water, op extra verhoogingen geplaatst. Met heerlijk optimisme heeft onze jeugdige tourist van de gelegenheid gebruik gemaakt. Hij spaart zijn voeten en wacht geduldig op betere tijden'

vereniging die opkomt voor de belangen van Boxtel en zijn inwoners en bezoekers.

Toekomst

Ook na de viering van het eeuwfeest houdt Boxtel Vooruit oog voor vernieuwing en verjonging. Niet alleen het bestuur heeft de voorbije jaren een metamorfose ondergaan, ook de evenementenkalendar gaat met de tijd mee. 'Het is belangrijk dat we doorontwikkelen en aansluiten bij de wensen en behoeften van nu.

Smeerolie

Wat opvalt is dat Boxtel Vooruit in het laatste decennium is omgevormd van een uitvoerende naar faciliterende evenementenstichting. Vroeger stond Boxtel Vooruit erom bekend dat ze alles deden, van begin tot eind. Dat is mede door de omvang van veel evenementen onmogelijk. Boxtel Vooruit is als smeerolie die de radertjes van de samenleving laat draaien, maar biedt ook voldoende brandstof. En als de motor hapert, is er altijd wel ergens een oliespuitje waarmee de schade gerepareerd wordt.

Nieuw is dat Boxtel Vooruit andere uitdagingen aangaat. 'Met het Centrummanagement en de gemeente zetten we de schouders onder Bruisend Centrum, een initiatief dat hartje Boxtel aantrek-

kelijker moet maken voor inwoners en bezoekers'. Boxtel Vooruit had ervoor kunnen kiezen om aan de zijlijn te blijven staan. Liever pakken we de handschoen op en ijveren we samen met anderen voor een mooier Boxtel. Dat deden onze voorgangers in 1925, dat doen wij in 2025. Onze missie laat zich in één woord samenvatten: Vooruit!'

Honderd jaar Boxtel Vooruit in woord en beeld

De geschiedenis van Boxtel Vooruit is in woord maar vooral in beeld te lezen en te zien in het Jubileummagazine. Dit ontzettend mooie magazine is gratis te verkrijgen bij Voets Sigarenmagazijn, Brabants Centrum, Gemeentehuis, Hebbes, Chocolaterie Huijbrechts, Bloemisterij Marimba en Primera Winkelcentrum Oosterhof.

MuBo

Tot 13 april kun je in Mubo de tentoonstelling 'Boxtel Vooruit 100 jaar' bezoeken.

'Feestelijke onthaal van de genodigden door een groep kinderen en 'Jas de Keistamper' op het perron van het N.S.-station te Boxtel ter gelegenheid van de electrificatie van de spoorlijnen in Noord-Brabant'

Het bestuur van Boxtel Vooruit poseert op de Burgakker. v.l.n.r.: Jan Staats, Eric van Antwerpen, Mark Kluijtmans, Kübra Atalay, Ludy Meijster, Yvonne van de Nostrum, Werner Dekkers, Wendy van Oirschot, Cindy van der Meijden en Hester van den Broek. Foto: Peter de Koning

Een nieuwe Koude Oorlog?

Door Henk van Beers

'Ik ga eerlijk zijn: de veiligheidssituatie in de wereld ziet er niet goed uit. Het is zonder twijfel de slechtste in mijn leven, en ik vermoed ook in dat van u,' verraste Mark Rutte de nieuwbakken secretaris-generaal van de NAVO ons aan de vooravond van 2025. En hij voegde er meteen aan toe: 'Over vijf jaar is Rusland sterker dan wij.' Krijgt hij gelijk?

Noodpakket

Feit is dat binnen Europa een hardnekkige strijd woedt tussen Rusland en Oekraïne, waarbij de NAVO zich allang niet meer afzijdig houdt. Wapenleveranties, militaire ondersteuning, toezeggingen en bedreigingen domineren de dagelijkse agenda's van de wereldleiders. Ondertussen eist de Amerikaanse president Donald Trump bij herhaling een forse verhoging van de Europese militaire uitgaven, terwijl China de situatie nauwlettend in de gaten houdt. De Nederlandse overheid blijft niet achter en adviseert haar burgers onmiddellijk over te gaan tot de aanschaf van noodpakketten, bestaande uit een radio en zaklamp met knijpkat, een EHBO-kit, wat flessen water en houdbaar eten die ervoor zorgen dat je een paar dagen vooruit kunt zonder externe hulp. Zijn we weer terug in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw? Dreigt er net als toen weer een werkelijke oorlog en staan Russische soldaten straks op de stoep of in de keuken?

Ik denk terug aan 1962. Ik ben een jongen die voor het eerst lange broeken draagt en wat eenvoudige woordjes Frans, Duits en Engels leert. Ik leef in de overzichtelijke wereld van het internaat en de boze buitenwereld bestaat niet of is heel ver van ons vandaan. De Tweede Wereldoorlog ken ik alleen maar uit de geschiedenisles. Soms vertelt een leraar iets over 'vervelende communisten, die de hele wereld willen veroveren', maar zelfs dat gebeurt ver van ons vandaan. Bovendien heb ik op dit moment wel wat anders aan mijn hoofd, namelijk de stelling van Pythagoras toepassen. Juist als ik daarmee wil starten, worden we in de studiezaal gesommeerd om naar de kapel te gaan. We moeten daar bidden voor de wereldvrede. 'Deze is zwaar op de tocht komen te staan,' aldus de directeur die ernstig spreekt over

een voor de deur staande oorlog. Nog dezelfde week lees ik in een brief van mijn moeder dat ze aan het hamsteren is geslagen, hoewel ik nauwelijks begrijp wat dat inhoudt. Het is eind oktober 1962, zojuist is een Amerikaans verkenningsvliegtuig neergeschoten door een Russische raket ergens boven Cuba. De piloot komt daarbij om het leven. Ogenblikkelijk worden als reactie in de USA 120.000 soldaten klaargestoomd voor een massale invasie op datzelfde Cuba. Tjee, dat zijn er bijna net zoveel als op D-Day. De wereld trilt op haar fundamenteën, overal is de spanning om te snijden. De USSR heeft eerder raketten op Cuba geplaatst en dat wordt gezien als een regelrechte bedreiging voor de USA. Onder druk van vooral viersterrengeneraals overwegen de Amerikanen militair ingrijpen, maar kiezen uiteindelijk dankzij president Kennedy voor diplomatie. Tactisch beweert hij dat het vliegtuig per ongeluk is neergehaald maar eist wel keihard dat Russische schepen met oorlogstuig onderweg naar Cuba ogenblikkelijk rechtsomkeer maken. De spanning stijgt ten top, maar tot ieders opluchting gehoorzamen de Russen. De wereld kan weer ademen, waarmee een einde komt aan een van de gevaarlijkste confrontaties van de Koude Oorlog. Maar de schrik zit er goed in. De tijd na de Tweede Wereldoorlog wordt een tijd vol nucleaire dreiging, waarin de wereld regelmatig balanceert op de rand van een oorlog. Conflicten zoals de Berlijnse crisis, de Koreaanse Oorlog en de oorlog in Vietnam versterken die constante angst. Het dagelijks leven van mensen wordt er zwaar negatief door beïnvloed. Velen van ons kennen nog de schuilkelders, de loeiende sirene op de eerste maandag van de maand, precies om 12 uur, naast de BB, de Bescherming Bevolking, allerlei noodplannen en waarschuwingen als: 'Hoe overleef ik een atoombom?' Overal wordt de dienstplicht ingevoerd en de militaire opbouw neemt met de dag toe. Hoewel de Koude Oorlog nooit uitmondt in een directe oorlog tussen de

2018 Heemkunde Boxtel op excursie in de atoombunker van het provinciehuis in 's-Hertogenbosch. Foto: Christ van Eekelen

Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, zorgt de ideologische strijd en voortdurende rivaliteit voor onzekerheid en angst tot uiteindelijk in 1991 de Sovjet-Unie uiteenvalt en de Koude Oorlog daarmee ten einde komt. De vlag kan in top als het ene na het andere land kiest voor vrijheid en democratie. Zelfs de muur in Berlijn wordt geslecht, terwijl uitzinnige Oost-Duitsers in hun Trabantjes richting het vrije westen koersen.

En dan kom ik bij 2025 en wederom is er sprake van groeiende spanning tussen de Westerse landen, China en Rusland, vooral gevoed door militairen en politieke leiders, met name door de oorlog in de Oekraïne. Dreigt er weer een koude of mis-

schien zelfs dit keer wel een echte oorlog? Deskundigen stellen dat er een vergelijking te maken is met de oorspronkelijke Koude Oorlog, maar menen tegelijkertijd dat er verschillen zijn. Want ondanks dat de spanningen hoog oplopen, is volgens hen intussen de wereldsituatie een stuk complexer en globaler dan toen. Het is inderdaad mogelijk dat deze spanningen leiden tot een langdurige rivaliteit, maar de mate waarin dit uitgroeit tot een 'koude oorlog zoals in de vorige eeuw blijft onzeker. Wel blijft internationale samenwerking en diplomatie daarbij essentieel om een volledige breuk te voorkomen. En laten wij, die de Koude Oorlog meemaakten, vooral hopen dat deze deskundigen voor eeuwig gelijk hebben.

De Voetbrug

Door Nel van Doorn

In 1928 werd de opdracht gegeven tot de bouw van de zogenaamde voetbrug over het spoor in Boxtel. Die brug vormde toen de verbinding tussen de Baroniestraat-Spoorstraat en de Van Salmstraat. De oudste foto en informatie van dit gebied kreeg ik van Jos Mandos.

Vóór die tijd was het een gewone overweg. Het trein- en vooral het rangeerverkeer werd in de jaren twintig van de vorige eeuw zó groot, dat de overweg meer dicht dan open was. Dus een veilige en snelle oversteek voor voetgangers en fietsers was gewenst. De luchtfoto is van vóór 1928, waar die overweg nog duidelijk zichtbaar is. Door naar de schaduwen te kijken, zie je nog de spoorbomen die bij die overweg hoorden. De rode pijl

wijst naar de nog steeds bestaande driesprong Spoorstraat-Brugstraat-Baroniestraat.

De rode pijl geeft de plaats aan waar de voetbrug gebouwd gaat worden

Op 24 oktober 1944 werd het station van Boxtel gebombardeerd en werd de voetbrug beschadigd, maar bleef overeind staan.

De voetbrug werd gebouwd in 1928

Na het herstel werd de brug nog vele jaren met plezier gebruikt en veel mensen hebben er nog warme herinneringen aan. Hoe warm, bleek ook door het grote aantal belangstellenden dat vanaf de voetbrug stond te kij-

Op de voetbrug, gezien vanuit de Van Salmstraat met op de achtergrond de H. Hartkerk

In 1997 werd de voetbrug gesloopt

ken toen meubelfabriek Novum in brand stond. Erg gezond kan het niet geweest zijn als je weet hoe dicht die brandende fabriek aan het spoor stond. Maar wel een goed uitzicht.

Helaas moest de brug in 1997 plaatsmaken voor de traverse van het nieuwe station verderop. De sloop van de voetbrug vond plaats op zaterdag 8 november van dat jaar. De familie Van de Langenberg-van Geffen die jarenlang onderaan de voetbrug woonden, hebben de sloop van dichtbij gevolgd en minutieus op de foto vastgelegd. (Zie voor meer foto's de Beeldbank Heemkunde Boxtel.)

Een laatste restant van de brug hangt dan ook bij deze familie thuis aan de muur, gered van de sloop.

Bordje van de voetbrug werd gered

Honderd Verdwenen Buxtelse Gebouwen

De voetbrug sprak ook bij mij zoveel tot de verbeelding dat ik het fictieve verhaal al opgenomen had in de serie Verdwenen Buxtelse gebouwen. Het programma van het project zat al vol, maar voor liefhebbers volgt hieronder het verhaal.

“De Voetbrug had geklaagd bij Gemeente Buxtelse of ze ooit nog iets aan het achterstallige onderhoud gingen doen. De planken begonnen bij iedere trein die langskwam flink te kraken en de schroeven raakten los van het geraamte. In het kader van de bezuiniging stuurde de gemeente “unne ongedoopte” ofwel iemand die er totaal geen verstand van heeft, iemand die thuishoort in het programma “Help mijn man is prutser”.

Het resultaat was al snel duidelijk. Aan de kant van de Van Salmstraat miste de trap maar liefst de onderste vijf treden. Dat had die prutser niet gezien, dus tellen kon hij ook al niet. Maar vijf treden missen? Dan is die trap gewoon onbruikbaar!

Het antwoord kwam van dichtbij en wel van de overkant van de voetbrug. Daar stond een loods met daarboven “Antiek en Curiosa T. de Wit”.

De heer T. verkocht daar van die foielelijke buikkastjes. Hij stelde dus voor om die kastjes ter beschikking te stellen en ze omgekeerd met de laden open eronder te zetten, zodat de kastlades traptreden zouden vormen. Daarnaast was de gleuf, die bedoeld was voor de fietsen aan de hand mee te nemen, dus ook vijf treden te kort, maar daar vond de Zinkunie (ook aan de overkant) weer wat op door middel van een flink stuk dakgoot. Dat laatste stuk op de trap met je fiets aan de hand was trouwens toch link, wat meestal ging die fiets veel harder naar beneden dan je kon lopen. Zo leek het probleem opgelost. Of die voetbrug later nog in het echt “gedoopt” is? Jazeker, ik was bijna boven met mijn fiets en kon niet meer ophouden.”

Inhoud Boxtel Kroniek januari 2025

Voorwoord	blz.	2
Een criminele lezing	blz.	3
Jaarvergadering en Heemkundepluim	blz.	4
Bijzondere vondst in Belgische archieven	blz.	8
De verbeeldingskracht van een drukkerij	blz.	10
Eerste Brabantse Papierfabriek te Boxtel	blz.	12
Stenen met een verhaal	blz.	13
100 Jaar Boxtel Vooruit	blz.	14
Een nieuwe koude oorlog?	blz.	17
De Voetbrug	blz.	18
Achterkant	blz.	20

Foto Voorpagina:

21 juni 1906 legt mgr. Van Gennip de eerste steen voor de nieuwe kapel van Duinendaal. Na de sloop van de kapel in 1982 is de steen bewaard gebleven en wordt nu beheerd door Heemkunde Boxtel. Zie het artikel over de expositie van 'Stenen met een verhaal' een project van bibliotheek en Heemkunde Boxtel.

Colofon

WEBSITE:	www.heemkundeboxtel.nl
BEELDBANK:	www.beeldbankboxtel.nl
FILMBANK:	www.filmbankboxtel.nl
BOEKENBANK:	www.boekenbankboxtel.nl
BIDPRENTJES :	www.bidprentjesboxtel.nl
FACEBOOK:	www.facebook.com/heemkundeboxtel

VOORZITTER:

Henk van Beers

PENNINGMEESTER:

Nellie van den Brandt-Boselie

E-mail: penningmeester@heemkundeboxtel.nl

Rek.nr.: NL79 RABO 0128712880

t.n.v. Heemkundekring Boxtel

SECRETARIS EN LEDENADMINISTRATIE:

Christ van Eekelen

De Houtbreker 23

5283 ME Boxtel

Telefoon: 0411-675818

E-mail: secretaris@heemkundeboxtel.nl

REDACTIE:

Christ van Eekelen

Hanneke van der Eerden

Nellie van den Brandt-Boselie

Nel van Doorn- van de Langenberg

E-mail: redactie@heemkundeboxtel.nl

Uit de beeldbank

De Ceulse Kaar (Keulse kar) aan de Eindhovenseweg 41 is een rijksmonumentale herberg. Het is gebouwd in 1743 bij de aanleg van de steenweg van 's-Hertogenbosch via Boxtel naar Best (1745) later naar Eindhoven/Luik (1818). In datzelfde jaar is ook het pand aan de Eindhovenseweg 16 gebouwd. Eindhovenseweg 41 wordt van 1743 tot 1875 bewoond door familie Van der Eerden. Boxtel kende geen directe postkoetsroute naar Keulen en de naam Keulse Kar neemt Van der Eerden in 1743 mee vanuit Schijndel, waar hij een herberg onder dezelfde naam heeft. In 1875 verkassen ze naar Eindhovenseweg 16, waar de familie De Leijer sinds ongeveer 1800 een brouwerij runt door twee ongehuwden maar zij hebben geen opvolging. Van der Eerden brouwt hier nog tot ongeveer 1935. De Keulse Kar wordt als pand met boerderij en café verhuurd aan de familie Van der Struijk-Sterken.

Op de foto staan Johanna Maria Sterken (1856-1939) en op het hobbelpaard (links op de foto) Franciscus van der Struijk (1887-1964). Afgaand op de geboorte van Franciscus, 5 december 1887, is de foto gemaakt omstreeks 1888-1889

Jaaroverzicht Heemkunde Boxtel 2025

13 maart	Jaarvergadering en uitreiking Heemkundepluim
12 april	Kleine excursie 't Koffiehoos Oldtimermuseum Olland
17 april	Een criminele lezing door Simon van Wetten
18 september	Geschiedenis/genealogie van Eligius van den Aker. Lezing door Karel van den Aker
20 september	Grote excursie Plaats nog onbekend
16 oktober	Kamp Vught Lezing door Piet Pruijssers
? oktober	Kleine excursie
20 november	Het tuinpad van mijn vader lezing door Ineke Strouken